

Ομιλία του Γιάννη Δρουσιώτη
στο πολιτικό μνημόσυνο του Κυριάκου Μάτση,
Αίθουσα Μελίνας Μερκούρη, Λευκωσία 22/11/96

(Ακολούθησε το άνοιγμα της Έκθεσης φωτογραφιών από τη ζωή και τη δράση του Κυριάκου Μάτση, από τον κ. Γλαύκο Κληρίδη, Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας).

Κύριε Πρόεδρε της Κυπριακής Δημοκρατίας, Πανιερώτατε, κύριοι Αρχηγοί και Εκπρόσωποι των Κομμάτων, Κυρία - Κύριοι Υπουργοί, Κυρία - Κύριοι Βουλευτές, Κυρίες και Κύριοι.

Η ολιγόλεπτη κατάθεσή μου είναι μαρτυρία για μια μεγαλοψυχία.

Το '48 στην Ελλάδα λυσομανά ο εμφύλιος. Ανατολή - Δύση σε θανάσιμη διεκδυστήριον, επιφανειακά ειρηνική. Στην Ελλάδα όμως, το άρπαγμα γίνεται πόλεμος, θερμός αυτός, προοίμιον του άλλου, του ψυχρού.

Ο Κυριάκος στη μια μεριά. Αυτός που σας ομιλεί τώρα, στην άλλη.

Συλλαμβάνομαι. Τον πρώτο που καλώ έπειτα από τη τρίμηνη εξαφάνισή μου στο απομονωτήριο της Ασφάλειας, είναι τον Κυριάκον. Στη φυλακή, όπου τρέχει, δίδομε τα χέρια σε μια τελευταία χειραψία οριστικού αποχαιρετισμού. Έτσι είχαμε πιστέψει κι οι δύο.

Το εκτελεστικό απ' έξω, πίσω από το Επταπύργιο, στον Κρανίου Τόπον, έτσι τον λένε οι εφημερίδες, δεν έχανε τον καιρό του.

Ο Κυριάκος σπεύδει μάρτυρας υπεράσπισης. Μαζί του, μάρτυρας επίσης, ο Πολεμής Ανύλας, συμφοιτητής.

Ο Κυριάκος από την αντίπεραν όχθη όπου βρίσκεται... Μα, απλώς βρίσκεται; Ηγέτης της δεξιάς. Αηδόνι της Κύπρου τον αποκαλούν. Μιλά, αγωνίζεται, σ όλην την Μακεδονία - Θράκη, για το Κυπριακό και για τον εμφύλιο.

Δρασκελίζει λοιπόν το χάσμα. Αλλά, ήταν εύκολο; Ένα ολόκληρο χάος ανάμεσα σε δύο κόσμους που είναι μπλεγμένοι στα αίματα.

Συγκρούεται με τον πρόεδρο του έκτακτου στρατοδικείου. Παραθέτω από το ημερολόγιον του:

"Εν τῇ εξελίξει της δίκης πείθομαι ότι δεν επικρατεί ἀμερόληπτο πνεύμα. Οι κ. στρατοδίκαι είναι προκατειλημμένοι. Δεν αφήνουν τους συνηγόρους να κάμουν διεξοδικήν έρευνα και πολλάκις αντιτρούουν αυτούς. Πάντως κατ' έμέ η τύχη των κατηγορουμένων έχει ήδη αποφασισθῆ. Προβλέπω την ποινήν του θανάτου δια τον Δρουσιώτη (.....) Εάν ήτο πολιτικόν δικαστήριον δεν θα έστεκε η κατηγορία".

Αυτά έγραφε ο Κυριάκος Μάτσης στο ημερολόγιο του στις 22 του Οκτώβρη του '48.

Εδώ που τα λέμε, αν αντιστρέψομε τα πράγματα και υποθέσομε ότι εμείς οι αντάρτες νικούμε και είμαστε εμείς το κράτος και διαίζομε τον Κυριάκο Μάτση και τον κόσμο του για ανταρσία, δικαιολογημένη ή όχι, δεν έχει σημασία σ' αυτή την περίπτωση, τότε το δικό μας δικαστήριο πώς θα ήταν;..... Ας βάλω αποσιωπη-

τικά, πολλά αποσιωπητικά και όλοι καταλαβαίνομε.

Ας έρθουμε πάλιν στη δίκη. Παραθέτω μόνο ένα στιγμιότυπον, που χαρακτηρίζει την μαρτυρία Μάτση.

Κυριάκος, σθεναρά: Η Κύπρος είναι ανάστατη για τον Δρουσιώτη. Είναι δημοκράτης ο Δρουσιώτης.

Πρόεδρος, σ' εντονότατο ύφος: Από αύριο θα φροντίσω να σ' αποβάλουν από την ΜΕΕΦ. (Είναι η δεξιά φοιτητική οργάνωση που ηγετικό της στέλεχος είναι ο Κυριάκος).

Τώρα, αυτό το είναι δημοκράτης ο Δρουσιώτης, του Κυριάκου; Ίσως, εννοούσε τούτο: ο Δρουσιώτης πιστεύει ή νομίζει ότι αγωνίζεται για τη δημοκρατία!

Των αναλογιών τηρουμένων και των διαφορών, έχει κατι από το μεγαλείον του Γιάντι, ο Κυριάκος.

Μα, πώς;

Ο Γιάντι, με την παθητικήν αντίσταση. Ο Μάτσης, με το όπλο! Όμως, κι οι δυό μπαίνουν στην ψυχή του άλλου, ακόμα και του αντίπαλου, κυρίως του αντίπαλου. Μήπως αυτό, δεν μπορεί να είναι και ο ορισμός της λέξης μεγαλοψυχία;

Μαχάτμα, ο Γιάντι. Που σημαίνει μεγάλη ψυχή. Ακριβώς το ίδιο και ο Κυριάκος.

Τώρα, εμείς, πως θα μπορούμε στην ψυχή ενός τέτοιου αντίπαλου που μας έτυχε, του γείτονα, του άρπαγα, είναι ένα άλλο θέμα.

Έχουνε χαρακτηρίσει τον Κυριάκο πιο παλιά, ελληνοκεντρικόν οραματιστή. Το επανάλαβα κι εγώ κάποτε. Οραματιστής; Ναι. Ελληνοκεντρικός όμως; Μήπως μπορεί να ερμηνευθεί και στραβά αυτή η λέξη;

Να τον λέγαμε Έλληνα οραματιστή, δεν θα ήταν καλύτερα;

Με φόβο, θα τολμήσω να πω κάτι, που άλλοι είναι σε θέση να κρίνουν πολύ καλύτερα από μένα. Εκείνοι οι προπάπποι μας, οι ίδιοι οι Έλληνες δεν ήσαν ελληνοκεντρικοί. Πάντα, φυσικά, εξαρτάται με το τι εννοούμε μ' αυτή την λέξη. Και το "πᾶς μὴν Ἕλληνα βάρβαρος" δεν εσήμαινε συνήθως αυτό που εννοούμε εμείς με το "βάρβαρος". Μάλλον ήταν αυτός που μιλούσε βαρ- βαρ-βαρ, κι αυτό κτυπούσε άσχημα στο καλλιεργημένο μουσικά αυτί του Έλληνα. Και ποιοί ήσαν Έλληνες; Απάντησε ο Ισοκράτης: "Ἕλληνες εἰσὶν οἱ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας μετέχοντες". Λογαριάζουν κι εκτιμούν τους άλλους οι Έλληνες και τους ξένους μπορούν κάποτε να τους θεωρούν κι αυτούς Έλληνες, αρκεί να μετέχουν της Ελληνικής παιδείας. Δηλαδή, να την γνωρίζουν, να την κατέχουν.

Μήπως δεν έκαναν Έλληνα τον Αίσωπο, τον δούλο από την Φρυγία; Και μάλιστα, ορισμένοι τον βάλανε με τους επτά σοφούς;

Κι ο Αλέξανδρος; Κοσμοπολίτης.

Ο Αισχύλος, πολεμιστής στον Μαραθώνα όπου έχασε και τον αδελφό του τον Κυναίγυρο εκεί, δεν περιγράφει τους εχθρούς του τους Πέρσες, στην ομώνυμη τραγωδία, να πάσχουν ανθρώπινα;

Και κάτι άλλο. Στη Σταδίου, όταν περνούσαν δυστυχισμένοι οι Ιταλοί αιχμάλωτοι το '40 τους επλεύριζε ο κόσμος, όχι για να τους κτυπήσει ή να τους βρίσει αλλά για να τους φιλέψει με τσιγάρα. Το είδα με τα μάτια μου.

Κι ακόμα. Στις πολλές μεταγωγές κρατουμένων - ανάμεσα τους και ο ομιλών - στον εμφύλιο, από φυλακή σε φυλακή, μέσα σε κόσμο, στους δρόμους ή στο κατάστρωμα των βαποριών με χειροπέδες δεν είδα, ούτε και άκουσα ότι κάποιος από το πλήθος ύβρισε ή κτύπησε

κρατούμενο.

Κυριάκο, μεγαλόψυχε!

Όπως τώρα γίνεται τόσο συχνά, όταν ξαφνικά περπατάς πλάι μου και μόνον εγώ σε βλέπω, με είχες πιάσει και τότε από το χέρι και με φιλοξένησες για μέρες στα Κούκλια, στο κτήμα που συνδιέθυσνες. Για να με εξοικιώσεις με τη γεωργία της Κύπρου ύστερα από την πολύχρονη φυλάκισή μου.

Τότε, είχες δύο μυστικά. Μου τα είπες:

Το ένα, το πιστόλι σου, που με περηφάνεια μου το έδειξες εκεί στα Κούκλια, μήνες πριν αρχίσει ο αγώνας.

Το άλλο, το είχες στο κομοδίνο σου. Ήταν το κεφάλαιο του Μαρξ!

Είχες μίαν ανησυχία. Μου τη φανέρωσες στις 3 τ' Απρίλη του '55. Ποιά η γνώμη μου για τις εκρήξεις της 1ης τ' Απρίλη. Ευχαριστήθηκες πολύ, όταν τις επιδοίμασα.

Κάθε χρόνο, όταν πλησιάζει αυτός ο Νιόβρης, ο δικός σου, παλιόφιλε, μας αναστατώνεις. Είναι δικός σου αυτός ο μήνας. Είναι μαζί με τον Μάη του Καραολή και του Δημητρίου, τον Μάρτη του Γρηγόρη και του Ευαγόρα. Με όλους τους μήνες, τους μάρτυρες. Με τον φονιά τον Αύγουστο του 1996. Φονιάς είναι κι εκείνος ο άλλος ο Αύγουστος του '74, που κρατά στην ομηρεία την Αμμόχωστο. Και ο Ιούλης του '74; Ο χειρότερος αυτός, που άρπαξε την Κερύνεια. Αυτός κι αν έκανε τα μεγαλύτερα κακά!

Οι μήνες, οι εβδομάδες, ακόμα κι αυτές οι ώρες της Κύπρου μας, θα σε βασανίζουν Κυριάκο! Εσένα που πέρασες τόσα!

Εκεί στα χωριά της Κερύνειας, όταν έσφιγγε σιδερένιος ιστός της αράχνης γύρω σου, έπαιρνες την απόφαση. Εβεβαίωνες μάλλον ξανά την απόφαση την παλιά. "Έχω και γω την ηλικία του Χριστού", έλεγες μισο-σοβαρά.

Έχω το δικαίωμα, άραγε, Κυριάκο να υποθέσω ότι εκεί στην Κερύνεια, που όλα ήσαν σκοτεινά και αβέβαια, ξαναπέρασες τους ανθρώπινους πειρασμούς για τη γλυκειά ζωή; Το κουβάρι του τρόμου μεγάλωνε κι αντάριαζε μέσα σου; Σου κελαιδούσε το πουλί της ελπίδας εντός σου, ή ήταν πια βουβό και σου εχάριζε τη δύναμη της απόφασης, που όταν την πήρες, κανείς δεν μπορούσε πια να νικήσει την ψυχή σου;

Κυνηγημένος από κρησφύγετο σε κρησφύγετο, τραγουδάς τον δικό σου τον χαμό, και δίδεις ποιήματα γεμάτα θάνατο στην Ρήνα την παιδούλα. Τα χειρόγραφα σου τα λεηλατούν οι Τούρκοι μαζί με το σπίτι της. Τους είχε όμως αντιγράψει.

Ακούστε τ' αηδόνι της Θεσσαλονίκης στις τελευταίες του νότες:

Λουλούδια πα στο μνήμα μου
να σπείρεις θέλεις, τώρα
που των ιδεών το άνθισμα
θάφτηκε μεσ' το χώμα;

Τώρα που τούτο το μυαλό
αετού θέλησε φτερό
να πάρει να πετάξει
τρόμαξε πάνω στα ψηλά,
που πήγε να...

Κι ελάτε, σμίξτε, σύρτε
ένα να πλέξουμε χορό
για τον λαμπρό τον θησαυρό
που πρέπει να θαφτεί
και στα σιοτάδια να κρυφτεί

Σε βλέπω, τώρα, Κυριάκο, ένα κυπαρίσσι στο Δίκωμο. Ένα κυπα-
ρίσσι σκυφτό της Κερύνειας.

Έχεις το πλεονέκτημα αυτών που έφυγαν. Αυτοί δεν είναι σε
θέση ν' απογοητεύσουν.

Εμείς όμως;

Έχομεν απογοητεύσει εσένα Κυριάκο.

Μαζί, και τους εαυτούς μας.

Κερύνεια!

Αμμόχωστος!

Ελάτε να θυμηθούμε τον Κυριάκο τον δικό σας, τον δικό μας!

Κρύβουν το πρόσωπο στις παλάμες. Σκύβουν. Αποστρέφουν το
κεφάλι για να μη κοιτάξουν εμάς,..... εμάς!

Σας ευχαριστώ